

KEO KENNISMAIL SCENARIOSTUDIE IN2030

Column Hans Stegeman: Orakelen over voorspellingen

Vooruit kijken, soms ook voorspellen genoemd, is niet iets nieuws. Sterker nog, het is zo oud als het denken van de mens. Vanaf het moment dat hij op de wereld rondloopt, wil hij voorspellen hoe de toekomst eruit ziet. Dat kan gaan over het weer van morgen, de economie van volgende maand, de maatschappij in een volgend decennium of het klimaat over honderd jaar. Hoe dan ook willen we weten wat de toekomst ons brengt. Deels gewoon uit nieuwsgierigheid: ik ben wel benieuwd naar wanneer ik met pensioen kan, of hoe het mijn kinderen zal vergaan. Maar het is meer dan nieuwsgierigheid: meer weten over de toekomst zorgt er ook voor dat je er beter op bent voorbereid.

Een van de meest aansprekende klassieke voorbeelden van voorspellen is zoals de Grieken het deden. Orakels vormden daarin een fundamenteel aspect. Het orakel is daarbij het antwoord gegeven door een godheid die men heeft geraadpleegd voor een persoonlijke vraag, meestal in verband met de toekomst. Het bekendste orakel was het Orakel van Delphi. Een bijzondere priesteres, Pythia genaamd, vormde daarbij het doorgeefluik van de raadgevingen van de goden. Gezeten op een driepotige kruk raakte ze regelmatig in religieuze vervoering. Eenmaal in trance begon ze onsamenhangende klanken uit te stoten, waar niemand iets van begreep, maar waarvan men aannam dat het de boodschap van de goden was. Enkele meeluisterende priesters zorgden voor de 'vertaling' van deze boodschap, vaak in versvorm en nogal cryptisch. Toch werd op basis van de raadgeving van het orakel besloten tot oorlogen, politieke wendingen of nieuwe strategieën.

Tegenwoordig stellen we iets andere eisen aan het voorspellen van de toekomst. Bovenal kennen we onze beperkingen. Wij pretenderen niet een orakel te hebben, noch als economen plaatsvervangers te zijn van de priesters. Niemand zou ons ook geloven, zeker niet na de financiële crisis die velen niet in die omvang hadden zien aankomen. Daarnaast erkennen we ook dat de beperkingen in het maken van voorspellingen groot zijn. Daarom maken we, zeker als het gaat om de langere termijn, ook bij voorkeur meer dan één scenario. We denken liever na over verschillende mogelijke werelden.

Iedereen weet dat de toekomst onvoorspelbaar is. Waarom haar dan toch voorspellen? En dan helemaal voor een periode van twintig jaar? Verspilde energie. En onbegonnen werk. Voor een deel is dat waar. Eén ding weten we zeker: een groot deel van de scenario's die we in ons boek *IN2030: Vier vergezichten* schetsen zal niet uitkomen. De afgelopen weken hebben het eens te meer duidelijk gemaakt: de economie is niet te voorspellen. Of het nu gaat om beurskoersen, politieke besluitvorming, de Arabische Lente of extreme weersituaties zoals in Japan of meer recentelijk in de Verenigde Staten, we kunnen het allemaal niet voorspellen. Dat klopt. Toch is er wel degelijk een reden om ons met de toekomst bezig te houden. Ten eerste: de toekomst is onvermijdelijk en je kunt hem niet uitstellen. Dan is het maar goed om in die toekomst goed beslagen ten ijs te komen. Daartoe moet je een zo concreet en compleet mogelijke voorstelling maken van die toekomst. En ten tweede: als je dat beeld hebt, kun je je er strategisch op voorbereiden. Wat kan ik, als bedrijf of individu, ook in de toekomst succesvol blijven doen? Wat moet ik

veranderen? Welke beslissingen kan ik later nemen? Wanneer ga ik bijvoorbeeld met pensioen en hoeveel moet ik daarvoor nu al opzij leggen? Door op zo'n manier met voorspellingen, scenario's, om te gaan ben je voorbereid op 2030.

Ik denk dat de huidige Grieken liever hadden gehad dat voorspellen nog ging op de manier zoals ze in de oudheid gewend waren: multi-interpretabel en vaag. En misschien zijn de Grieken daar ook wel te lang mee doorgedaan. De rest van de wereld heeft inmiddels toch nog net iets meer geloof in economen. Of dat terecht is, laat ik in het midden. En als de Grieken onze scenariostudie lezen, dan komen ze geen orakels tegen. Maar wel alle redenen om Griekenland goed voor te bereiden op 2030.

1 september 2011